

Rumeli

RUMELİ İSLÂM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

مجلة روم ايلى للبحوث الإسلامية | Rumeli Journal of Islamic Studies

ISSN: 2564 - 7903 • Yıl / Year: ilkbahar / Spring 2019 • Sayı / Issue: 3

TRAKYA
ÜNİVERSİTELER BİRLİĞİ
İLAHİYAT FAKÜLTELERİ

RUMELİ

İslâm Araştırmaları Dergisi

مجلة روم ايلي للبحوث الإسلامية / Journal of Islamic Studies

Yıl / Year: 2 - İlkbahar / Spring 2019 - Sayı / Issue: 3

ISSN: 2564-7903

Dergimizin Tarandığı Veritabanı ve İndeksler:

KUR'ÂN VE SÜNNETE GÖRE İSİMLENDİRME

Ahmet Nair*

Geliş Tarihi : 12 Mart 2019
Kabul Tarihi : 24 Nisan 2019

Öz

İsim, her varlığı diğerinden ayıran en bariz özelliktir. Aynı kökten gelen “tesmiye” kelimesi ise; Kur'an'da hem çocuğa isim vermek anlamında hem de müşriklerin hiçbir delile dayanmadan putlarını ilah olarak nitelendirmesinin, herhangi bir geçerliliği olmadığını ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Bu makalede Müslümanlığın temelini oluşturduğu dini ve kültürel kimliği koruma yolunun, görüldüğünden daha büyük bir işleve sahip olan isimlendirmeden geçtiğini dikkate alarak, Kur'an'ın ve Hz. Peygamber'in Müslüman bir toplum ve medeniyet inşa ederken, isimlendirme meselesini nasıl ele aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece toplumda bir sorun olarak görülen fakat birçok kişinin doğal karşıladığı isimlendirme konusuna bir perspektif sunulmuş olacaktır. Bir milletin gerek dünyaya yeni gelen çocukları gerekse kullandığı mekânlar için, kendi değerlerine uymayan isimler koymasının, aslında dünya ölçeğinde kültürel istilanın yayılmasıyla da doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, İsim, Tesmiye, İsimlendirme, Çocuk.

THE USE OF THE VERB IN THE QUR'AN AND SOME MISTAKES IN THE NAMING

Abstract

Name" is the most apparent feature that distinguishes every creature from one another. The word "Tasmiyah", which comes from the same root as "isim" (name), is used for denoting the act of naming children and also for pointing the invalidity of the idolaters' naming their idols as gods. Taking into consideration that the cultural identity Muslims based on goes through naming which has much greater function than it seems, in this article we have tried to determine how Quran and Prophet Mohammed approached the issue of naming while building a Muslim society and civilization. Thus, it will be possible to offer a perspective on the naming issue that seems as a problem in society yet plenty of people react normally.

It can be said that putting names that don't fit their own values for both children and place names they use is in fact related to the spread of the cultural invasion on the world scale directly.

Key Words: Quran, Name, Tasmiyah, Naming, Child.

Giriş

İsim verme kabiliyeti Allah Teâlâ'nın insanoğluna öğrettiği ilk bilgidir.¹ Varlıkları birbirinden ayıran en önemli vasıf, onlar için kullanılan isimlerdir. Bir araya gelen kişilerin birbirlerine önce isimlerini söylemeleri de kolayca anlaşabilmeyi mümkün kılmak içindir. İsimlendirme ilk etapta bir şeyi diğerinden ayırmak için kullanıldığı düşünülse de bir kişinin şahsiyetini, kültürünü kısacası hayatının anlamını inşa eden bir yapıya sahiptir. Zira kültürel asimilasyon her alanda olduğu gibi Müslüman ailelerin çocuklarına verdiği adlara sirayet etmekle kalmamış, yer ve mekân adlarının bile kültürel dokumuza uymayan isimlerden seçilmesine kadar uzanmıştır. Bu anlamda işyerine ya da kendisine ait mekâna yabancı isim veren kişilerin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Şüphesiz ki bunu yapanların önemli bir

* Dr. Öğr. Gör. Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. ahmetnair@gmail.com. Orcid Id: 0000-0002-77711-7480.

¹ Bakara 2/31.

Bu çalışma "iThenticate" intihal tarama programında taranmış ve çalışmanın intihal içermediği tespit edilmiştir.

Atf: Nair, Ahmet. "Kur'ân ve Sünnete Göre İsimlendirme". Rumeli İslâm Araştırmaları Dergisi / 3 (Nisan 2019): 68-84.

kısımının amacı, ticari fayda elde etmek ve özellikle turizm bölgelerinde yabancı müşteri celbetmektir. Ancak bu amacın yer yer millî kültürü yok edecek seviyelere ulaştığı mekânlar azımsanamayacak kadar çoğalmıştır. Özellikle tarihî ve turistik beldelerdeki dükkân adları, zaman zaman insanın, “acaba yabancı bir ülkenin sokağında mı geziyorum” demesine yol açabilmektedir.

Çocuk bir ailenin sahip olabileceği en kıymetli servettir. Çocuğu olmayan ailelerin bunun için ne kadar çaba harcadıkları ve hangi fedakârlıklarda bulunduğu göz önüne alındığında bu durum daha iyi anlaşılır. Aynı zamanda onlar Allah Teâlâ'nın verdiği birer emanettir. Emanetler sahip çıkmak üzere bize verilmiştir. Çocuğu doğan ailenin onun için isim araması, en önemli sorunlarından biridir. Bu safhada erkek ve kadının ailesinden büyüklerin devreye girmesi, ona kendilerine yakın ya da istedikleri ismi koydurma çabaları, anne babayı en çok zorlayan konuların başında gelmektedir. Ebebeyn hem onların gönüllerini kırmamak, hem de kendi istekleri doğrultusunda çocuklarına bir isim vermek gibi bir ikilem içerisinde düşerler. İşte burada sorumluluk anne baba üzerindedir. Dünya ve ahirette çağrıldığında kendisinden utanmayacağı güzel bir isimle anılmak ailelerin çocuklarına karşı sorumluluklarından biridir. İslâm'ın doğuşuyla birlikte her alanda ıslahat başlatan Resûlullah (sas), isim vermesi için kendisine getirilen yeni doğmuş çocuklara İslâm'a uygun isimler vererek bu konuya olan duyarlılığını göstermiştir. Bu sebeple çalışmamızın ikinci bölümü sünnet çerçevesinde isimlendirme konusuna ayrılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de isimlendirmeden konusunun geçtiği ayetler, müşriklerin putlarını ilah olarak isimlendirmesi ve Hz. Meryem'in annesi tarafından adının konulmasıdır. Konumuzla ilgili pratik örnekler Hz. Peygamber'in hadislerinde yer aldığı için, çalışmamızın ikinci bölümünde onları ele aldık. Böylece Müslümanların yaşadığı isim kargaşasına saadet asrından çözümler sunmak istedik.

1. İsim Kelimesinin Sözlük Anlamı

السَّمُوءُ “es-Sümüvv, عَلُوٌّ (uluvv) vezninde yükselmek manasındadır. Bir şey yükseldiğinde سَمَا الشَّيْءِ denir. Göz yukarı baktığında سَمَا بَصْرَهُ denir. “O kadar yükseğe çıktı ki, ben onun kimliğini net olarak tespit ettim.”² “Damızlık hayvan, dişinin üzerine aştığında da “sema” kullanılır. Her yüksek olan ve gölgeleyen şeye; evin çatısına ve yukarı baktığı için atın sırtına da السَّمَاءُ denir. Bu anlamda yeryüzünü gölgelediği için gökyüzüne de “semâ” denir. “es-Semâvatu's-Seb'u” yedi kat gök demektir. Ayrıca السَّمَاءُ gökyüzüne, buluta ve ondan yağın yağmura da denir. Şair Muaviye b. Malik bir beyitte şöyle der:

إِذَا سَقَطَ السَّمَاءُ بِأَرْضِ قَوْمٍ رَعَيْنَاهُ وَإِنْ كَانُوا غَضَابًا

“Bir kavmin toprağına yağın yağdığında, onlar bize kızsada hayvanlarımızı orada otlatırız.”³

السَّمَا : “Bir nesnenin alâmet ve nişanına denir. Kelime, عَلُوٌّ (uluvv) manasından alınmış olup وَسَمَاءُ وَسَمَاءُ كَذَا yani bir şeyin alâmeti demektir ki, arazdan her nesneyi diğerinden ayıran Türkçede ad, Farsçadaki nam tabiridir.”⁴

² Ebu'l-Hüseyin Ahmed İbn Faris b. Zekeriyâ İbn Fâris, *Mu'cemu mekâyisi'l-luga*, thk. Abdusselam Muhammed Harûn, (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1994).

³ Ebu'l-Fazl Cemaluddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Ali el-Ensârî İbn Manzûr, “Sümüvv”, *Lisânu'l-arab*, haz. Yusuf Hayyat-Nedim Maraşı, (Beyrut: Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabiyyi, 1997; Ebu Nasr İsmail b. Hammâd el-Cevherî, “Sümüvv”, *es-Sihah fi'l-luga ve'l-ulûm*, haz. Nedim Mar'aşlı-Üsame Mar'aşlı, (Beyrut: Dâru Hadareti'l-Arabiyye, 1974); Mütercim Âsım Efendi, “Sümüvv”, *el-Okyanûsu'l-basît fi tercemeti'l-kâmûsi'l-muhît (kâmûsu'l-muhît tercümesi)*, haz. Mustafa Koç- Eyüp Tanrıverdi, (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014).

⁴ Mütercim Âsım Efendi, “Sümüvv”, 6: 5806.

İsim kelimesi ise, sümüvv kökünden gelmektedir. “İsim, bir şeyin zatının kendisiyle bilindiği kelimedir. Müsemmanın zikri onunla yükselmekte, dolayısıyla onunla bilinmektedir.”⁵ “Her şeyin ismi, müsemma ile arasındaki münasebeti ondaki ayrıntıları özet olarak gösteren bir bilgilendirir. Bu aynı zamanda Âdem’in (as) meleklerle haber verdiği isimlerdir.”⁶ “Ayrıca isim, kelime çeşitlerinin hepsini içine almakta olup “cevher ve araz türünden bütün nesne ve manalar için konulmuş lafız” diye de tanımlanır.⁷

التَّسْمِيَّةُ et- Tesmiye ve السَّمُوُّ bir şeye isim koymak demektir.⁸ Kur’an’da Hz. Meryem’in annesi yeni doğan çocuğu için; “وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ / Ben onun adını Meryem koydum.”⁹ demektir.

Netice olarak “isim verme” (tesmiye), temel anlamı “yüceltme, belirleme, alâmet ve nişan” olan “smv/es-sumuvv” kökünden türemiş bir sözcüktür. Böylece kök anlamına bağlı olarak isim verilen kişinin (müsemmanın) yüceltildiği görülmektedir. Bu sebeple isim verileni (müsemma) yüceltmeyen ve değersizleştiren isimler, tesmiyenin mantığına aykırı olarak konulmuş gözükmektedir.

1.1.Kur’ân’da Tesmiye Formunun Kullanımı

Kur’ân-ı Kerim’de “ism” kavramı isim ve fiil olarak yetmiş bir yerde geçmektedir. Bunların yarısından fazlası isim veya çoğulu olan *esma*, ikisi Zekeriyya’ya (as) ihtiyar yaşında müjdelenen oğlu Yahya’ya (as) daha önce hiçbir kimsenin bir adaş (semiyy) kılınmadığı¹⁰ ve Allah’ın (c.c.) bir adaşı olmadığı anlamındaki *semiyy*¹¹, geri kalanı da çalışmamızda yer verdiğimiz tesmiye mastarına bağlı isimlerdir.¹²

1.1.1. Putların İlah Olarak Tesmiye Edilmesi

İlk kullanım örneği, müşriklerin putlarına ilah ismi takmalarının hiçbir geçerliliği olmayan bir yakıştırmadan ibaret olduğu belirtilen dört ayettir. Bu ayetlerin muhtevaları birbirine yakın olduğu için, Mushaf sırasına göre ilkinin metnini verip diğerlerine dipnotla işaret edeceğiz.

Hûd (as) kavmine, kendinizin ve atalarınızın ellerinizle yapıp uydurduğu birtakım putların tanrılığı hakkında, Allah onlar için bir hüccet indirmediği halde, benimle mücadele mi ediyorsunuz?" demektir. Bu ayeti müteakiben inceleyeceğimiz başka bir ayette de benzeri ifadelerle Yusuf’un (as) zindan arkadaşlarını şirk konusunda ikaz ettiğini görüyoruz.

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصَبٌ أَنْجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ
فَانتظروا إِيَّيَّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ

"Hûd şöyle cevap verdi: "Üzerinize rabbinizden bir öfke ve bir azap inmektedir. Haklarında Allah’ın hiçbir delil indirmediği, sadece sizin ve atalarınızın taktığı kuru isimler

⁵ Râgıb el-İsfehânî, *el-Müfredat fi garibi’l-kur’an*, (Kahire: el-Mektebetu’t-Tevkifiyye, 2003), 247.

⁶ İbrahim b. Ömer b. Ali b. Ebî Bekir el-Bikâî, *Nazmu’d-durer fi tenâsubi’l-âyâti ve’s-suver*, (Kahire: Dâru’l-Kitabi’l-İslâmî, ts.), 1: 19.

⁷ Ebu’l-Bekâ, Eyyub b. Musa b. Hüseyin el- Kefevî, *el-Külliyât mu’cem fil-mustalahâti ve’l-furûki’l-luğaviyye*, (Beyrut: Müessesetu’r-Risale, 1998), 83.

⁸ Mütercim Âsım Efendi, “Sümüvv”, 6: 5806.

⁹ Âl-i İmrân 3/36.

¹⁰ Meryem 19/7.

¹¹ Meryem 19/65.

¹² Abdu’l-bakî, Muhammed Fuad, *el-Mu’cemu’l müfehres li’l-elfâzi’l-kur’ani’l-kerim*, (İstanbul: Çağrı Yayınları ts. Ayrıca bkz. İlyas Çelebi, “İsim-Müsemma”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22: 549.

*hususunda benimle tartışıyor musunuz? Bekleyin öyleyse! Şüphesiz ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim!"*¹³

Fahreddin Râzî (ö.606/1210)'ye göre, "Buradaki sorudan murat, inkârî (yadırgamak-reddetmek için)dir. Ayetteki, "Allah onlar için bir hüccet indirmedığı halde" kısmı bunu destekler. Çünkü onlar putlarına, onlarda bir ulûhiyet bulunmadığı halde ilah olarak isim veriyorlardı. Mesela bir putlarına, izzet kelimesinden türemiş olan "Uzza" ismini vermişlerdir. Oysa Allah Teâlâ o puta kesinlikle bir izzet vermemişti. Yine onlar, bir putlarına da ilah kelimesinden türetilmiş "Lât" ismini vermişlerdi, hâlbuki onda ilah olmayı gerektirecek hiçbir özellik yoktu."¹⁴ Maverdî (ö. 450/1058) ise, onların putlardan beklentileri olduğunu belirterek, bazı putlarının kendilerine yağmur yağdırdığını, bazısının rızık verdiğini, kimisinin hastalarına şifa verdiğini, kiminin de yolculuklarında kendilerine eşlik ettiğini iddia ederek onlara ilah ismi verdiklerini söylemektedir.¹⁵ Müşrikler bu putları kendilerini Allah'a yaklaştıran şefaathiler olarak görüyorlardı.¹⁶ "Hâlbuki bunların Allah katında onlar için aracı olmasından hoşnut olduğuna dair herhangi bir delil yoktur. Zaten O, ahad ve samed iken nasıl olabilir ki!"¹⁷

Yusuf'la (as) beraber hapse atılan iki zindan arkadaşı, rüyalarının tevilini kendisine sorduklarında, önce onları hiçbir ortağı olmayan, bir olan Allah'a ibadet etmeye çağırarak, "Zikrettiğiniz isimlerin müsemmaları (isimlendirilen varlık) yoktur. Onlar müsemmasız birtakım isimlerdir. Zira müşriklerin bu isimler çerçevesinde putlarda olduğuna inandıkları hakikat mevcut değildir."¹⁸ diyerek onlara tevhid inancını aşılama çalışmıştır. İbn Kesîr (ö. 774/1373)'e göre Yusuf (as) onlara, "Kavminizin taptığı putlar hiçbir gücü ve iradesi olmayan birtakım nesnelere. Onlar sizin atalarınızdan devralarak ilah ismi taktığınız, gerçekte böyle olmayan, Allah'ın celali ve yüce kudreti karşısında zelil olmaya mahkûm varlıklardır. Oysa Allah dosdoğru din olarak size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir"¹⁹ şeklinde tavsiyede bulunmuş, sonra da rüyalarını yorumlamıştır. Tebliğ için uygun anı gözetmenin gerekliliği ve insanların mübellige bir şey sorduklarında, cevap vermeden önce bunu fırsat bilip onlara telkinde bulunabileceği ayetin bize öğrettiği bir metottur.

Mâturidî (ö. 333/924)'ye göre, "قُلْ سَمُّهُمْ /Söyleyin bakalım onların isimlerini."²⁰ ayetindeki ifade ile "Eğer onlara tanrı adını verir ve onları mâbud edinirseniz, Allah'a vermiş olduğunuz Halik, Râzık, Rahman, Rahîm ve benzeri isimleri onlara da verin bakalım! Allah'ın her şeyi bildiğini ikrar ettiğiniz halde, ortak koştuklarınızı ve diğer şeyleri bilmez mi? Bu iddiaları dile getiren müşrikler azarlanmaktadır."²¹

¹³ A'raf 7/71. Diğer üç ayet ise şunlardır: "Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlar hakkında herhangi bir delil indirmemiştir. Hüküm sadece Allah'a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler." (Yûsuf 12/40); "Herkesi hak ettiğine göre yönetip gözeten Allah, -bir de O'na ortaklar koşuyorlar- hiç başkalarıyla bir olur mu? De ki: "Söyleyin bakalım onların isimlerini (onlar kimlermiş, ne yapmışlar)! Siz Allah'a yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi bildiriyorsunuz? Yoksa kuru laf mı söylüyorsunuz?" Doğrusu inkâr edenlere tuzakları güzel göründü de doğru yoldan saptırıldılar. Allah'ın saptırdığı kimseyi doğru yola ileticek yoktur." (Ra'd 13/33); "Bunlar sizin ve atalarınızın putlara taktığı boş isimlerden ibarettir. Allah onlara öyle bir yetki ve güç vermemiştir. Onlar (putperestler) sadece kuruntularına ve kişisel arzularına uyuyorlar. Oysa şimdi onlara rablerinden bir yol gösterici gelmiş bulunmaktadır." (Necm 53/23).

¹⁴ Ebû Abdillâh Fahrüddin Muhammed b. Ömer b. Hasan b. Hüseyin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, (Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyyi, 1990), 14: 303.

¹⁵ Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Maverdî, *en-Nuket ve'l-uyûn*, (Beyrut; Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1992), 2: 234.

¹⁶ Yunus 10/18; Zümer 39/3.

¹⁷ Rıza, Muhammed Reşid, *Tefsîru'l-menâr*, (b.y: el-Hey'etül-Misriyyetü'l-Âmme, 1990), 8: 444.

¹⁸ Râgıb el-İsfehânî, *el-Müfredat*, 248.

¹⁹ İmâduddîn İsmail b. Şihabüddîn İbn Kesîr, *Tefsîru'l-kur'ani'l-azîm*, (Beyrut: Dâru'l-Marife, 1969), 2: 479.

²⁰ Ra'd 13/33.

²¹ Mâturidî, *Te'vilâtu'l-kur'an*, 5: 468.

Kurtubî de (ö. 671/1273) benzer bir görüşle, Allah (c.c), Resûlüne tehdit yoluyla müşriklere taptıkları putların isimlerini söylemelerini belirterek, onlara Lât, Uzza, Menat ve Hübel diye isimlendirmelerinin putlarını gerçek ilah yapmayacağını; aksine onlara, “ *أَمْ تَتَّبِعُونَ مَا* ” *لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ* / *Siz Allah'a yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi bildiriyorsunuz.*”²² sorusunu sorarak onları azarladığını ifade etmektedir.²³

Maturidî, Allah'a karşı böyle bir yakıştırmanın yersizliğine işaret etmek için Ebû Bekir el-Esam'dan şunu nakleder. “Herkesi hak ettiğine göre yönetip gözeten kimdir, Allah mı yoksa sizin ortak koştuğunuz mu? Yaratmak da dâhil olmak üzere her şeyi düzenleyerek yöneten ve koruyan kimdir? Ra'd suresindeki ayette geçen “*kâim*” kelimesi, burada sanki koruyan ve bilen anlamına gelmektedir. Buna göre ayet, herkesin hak ettiğini koruyan ve bilen yahut onlara rızık veren ve vermeyen Allah, bütün bunlardan habersiz ve kör olan gibi midir?”²⁴

Ayet, her şeyi koruyup gözeten ve mahlûkata rızık veren Allah (c.c.) ile ortak koştuğu putlarının aynı tutulmasını müşriklerin yüzlerine vurmaktadır. Onların herhangi bir fayda veya zarar veremeyen aciz varlıklar olmaları sebebiyle, onları Allah'a ortak sayanları beyinsizlikle nitelemektedir.

Şirbînî (ö. 977/1570), Necm suresinde geçen Lât, Menât ve Uzza'nın müşrikler tarafından tanrı olarak kabul edilmesinin, hiçbir geçerliliği olmayan bir kuruntudan ibaret olduğunu şöyle dile getirmektedir: “Tanrılık atfettiğiniz bu putlar, hakikati olmayan, sizin ve atalarınızın uydurduğu birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Şayet gerçek tanrı olsalardı sizin yalvarmalarınıza icabet ederlerdi. Onların ilah olabileceklerine dair Allah bir delil indirmediği gibi sizin hangi konuşmanıza karşılık verebilmiş, ya da hangi büyük mucizeyi (ayet) size gösterebilmişlerdir? Putların Allah katında ‘şefaathçileriniz’ oldukları iddianız, aslı olmayan zandan öteye geçemeyen bir yakıştırma. Oysa zanna dayanan bilgi hakikate uygun olduğunda hevaya aykırı olur. Aksi halde nefsin hoş gösterdiği, insanı uçuruma yuvarlayan bir kuruntudan başka bir şey olamaz. Rabbinizin size gönderdiği elçi ile onların hiçbir surette ilah olamayacaklarına dair açık delil gelmiş, ancak tek ve kahhar olan Allah'ın hakiki ma'bud olduğu bildirilmiştir.”²⁵ Dolayısıyla sizin ilahlık iddiasında bulduğunuz ilahlığa en uzak olan varlıklardır.²⁶

İnanç heves ve tahminlerin üzerine kurulamaz. Ciddi meseleler nefislerin arzularına bırakılırsa doğruya ulaşılmaz. İnsan gerçeğe teslim olmak yerine arzu ve heveslerine tabi olursa, artık onlara uygun deliller aramaya başlar. Bundan sonra düşebileceği en kötü durum, isteklerinin azgın heveslerine teslim olmaktır.

1.1.2. Meleklerin Dişi Adlarıyla Tesmiyesi

Bir diğer kullanım da müşriklerin, melekleri Allah'ın kızları kabul etmelerinden dolayı onlara dişi varlıkların adlarını layık görmelerine yer verilen şu ayettir.

²² Ra'd 13/33.

²³ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi li ahkâmi'l-kur'ân*, thk. Salim Mustafa el Bedrî, (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2004), 9: 211.

²⁴ Maturidî, Muhammed, *Te'vilâtu'l-kur'an*, haz. Ahmet Vanlıoğlu-Bekir Topaloğlu, (İstanbul: Dâru'l-Mizan, 2006), 5: 467.

²⁵ Şemsuddin Muhammed b. Ahmed el-Hatib eş-Şirbînî, *es-Sirâcu'l-münîr fi'l-iâneti alâ ma'rifeti ba'dı meâni kelâmi rabbina'l-hakîmi'l-habîr*, (Kahire: Matbaatu Bûlak 1285), 4: 129.

²⁶ Ebu'l-Kasım Carullah Mahmud b. Ömer b. Ahmed ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an hakâiki gavâmidî't-tenzîl ve uyûni'l-ekâvil fi vücûhi't-te'vil*, (Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyyi, 1997), 4: 424.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةً الْأَنْثَى
varlıkların isimlerini veriyorlar."²⁷ Yani meleklerle "Allah'ın kızları" diyorlar.²⁸ Allah'a şirik
koşanlar melekleri, "Allah'ın kızları" kabul ettikleri için onlara dişi adları takıyorlardı. Fakat
bu konuda herhangi bir bilgiye dayanmadıkları, tamamen yalan ve iftirada buldukları
Kur'an'da şöyle belirtilir: "Yoksa biz melekleri onların gözü önünde kız olarak mı yarattık?
Dikkat edin, kesinlikle yalan uydurup söylüyorlar; «Allah doğurdu» diyorlar. Onlar şüphesiz
yalancılardır."²⁹ Ebussuûd Efendi (ö. 982/1574), "Ahirete iman etmemelerinin feci sonuçları
olacağını, azabın inanmadıkları ahirette onların peşini bırakmayacağını bildirerek, böyle saçma
bir iddiaya ancak ahirete inanmayanlar cüret edebilir" demektedir.³⁰

1.1.3. İmrân'ın Hanımının Doğan Çocuğuna İsim Vermesi

Aşağıdaki ayette ise, çalışmamızın esas konusu olan çocuğun isimlendirilmesinden
bahsedilmektedir. Peygamberler, inananlar için model şahsiyetler olduğundan, onların
hayatlarına Kur'an'da sıklıkla yer verilir. Hz. İsa'nın (as) ailesi olan İmrân ailesi de sadece
Kur'an'da anlatılmamış, Kur'an'ın en büyük sûrelerinden birine de ad olmuştur. Ayette onun
annesinin doğumundan şöyle bahsedilmektedir:

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَئِنَّ الدَّكَرَ كَأَلْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا
بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"Onu doğurunca dedi ki: "Rabbim! Onu kız doğurdum. -Oysa Allah onun ne
doğurduğunu daha iyi bilmektedir- erkek de kız gibi değildir. Ben onun adını Meryem koydum,
işte ben onu ve soyunu kovulmuş şeytana karşı senin korumana bırakıyorum." ³¹

İbn Kesîr'e göre, "İmrân'ın karısı kısırdı. Çocuğu olursa onu Beytü'l-Makdis'e
adayacağını söyleyerek Allah'a dua etti. Sonra hamile kalıp çocuğunu doğurunca, ona kendi
dillerinde 'ibadet eden' anlamına gelen Meryem adını verdi. Bu cümlenin akışından çocuğa
doğduğu gün isim vermenin caiz olduğuna delil vardır. Çünkü bizden önceki ümmetlerin
şariatları neshedilmedikçe bizim için de geçerlidir."³² Resûlullah'tan (sas) rivayet edilen
hadislerde de aynı durum mevzubahistir. O, "Bu gece bir oğlum oldu ve ona atam İbrahim'in
adını koydum" demiştir.³³ Başka bir rivayette ise, Enes b. Malik'in (ra) annesi doğurduğunda
kardeşini alıp Resûlullah'a (sas) götürmüş, o da damağına tahnîk (ağızına genelde hurma gibi
tatlı bir şey çalmak) yapmış ve Abdullah adını koymuştur.³⁴

1.1.4. Allah'a İnananların Müslüman İsmiyle İsimlendirilmesi

Aşağıdaki ayette ise, Allah'a iman edip teslim olanlara bizzat Allah Teâlâ tarafından
'Müslüman' isminin verildiği bildirilerek, bunun Peygamber'in size şahitliği, sizin de insanlara
şahitlik etmeniz için olduğu bildirilir.

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مَلَّةً أَيْبِكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ
قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ

²⁷ Necm 53/27.

²⁸ Râgıb el-İsfehânî, *el-Müfredat*, 248.

²⁹ Sâffât 37/150-152.

³⁰ Muhammed b. Muhammed b. Muhyiddin İmad Ebussuûd Efendi, *İrşâdu'l-akli's-selîm ilâ mezâyâ'l-kitâbi'l-kerîm*, (Beirut: Dâru İhyâi't- Turâsi'l-Arabiyyi, 1994), 8: 160.

³¹ Âl-i İmrân 3/36.

³² İbn Kesîr, *Tefsîru'l-kur'ani'l-azîm*, 1: 359.

³³ Müslim, "Fedâil", 62 (2315); Ebû Dâvûd, "Cenâiz", 24 (2315); Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3: 194.

³⁴ Müslim, "Fedâil'üs Sahâbe", 107, 2144; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 106; Ebû Davud, 4951.

"Allah yolunda, gerektiği gibi cihad edin. Sizi O seçti ve size din konusunda hiçbir güçlük yükledi; ceddiniz İbrâhim'in dininde olduğu gibi. O size hem daha önce hem de bu Kur'an'da "Müslümanlar" adını verdi ki peygamber size şahitlik etsin, siz de insanlara şahitlik edesiniz." ³⁵

İbn Âşûr'a göre, "Sizi seçti" ifadesinden maksat, bu dine muhalefet edenlere karşı dini yaymak için sizi seçti. O zaman bununla kastedilen Resûlullah'ın ashâbı ve onların izinden giden nesillerdir. Ya da önceki milletlere sizi üstün kıldı demektir. Nitekim bir ayet-i kerimede "Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz" ³⁶ buyurulmuştur. Ceddiniz İbrahim'in dininde ve Kur'an'da size Müslüman adını verdi. Burada iki büyük peygamber İbrahim (as) ve Muhammed'in (as) getirdiği dine sarılmaya teşvik için böyle denilmiştir. Resûlullah (sas) "Ben babam İbrahim'in duasıyım" ³⁷ hadisiyle, "رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ / Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden bir peygamber gönder." ³⁸ ayetindeki İbrahim'in (as) duasına atıfta bulunmuştur. ³⁹ Bundan sonra siz, 'Allah'a teslim olan' anlamındaki Müslüman isminden sonra kendiniz için başka şeref ve üstünlük vesilesi aramayın. Müslümanların, Allah'ın kendilerine verdiği bu ismin yanında Arap, Türk, Kürt, Laz vb. sıfatları zorunluluk gerektirmedikçe kullanmalarına lüzum olmamalıdır. Çünkü Müslümanlar tek bir millettir.

Müşriklerin putlarını hakikati olmayan vasıflarla nitelemelerinin anlamsızlığı, ayetlerde açıkça ortaya konulmuştur. Onların putlarına layık gördüğü izzet, ululuk, vb. vasıfların hiçbiri onlarda olmadığı için, bu söylemlerinin hiçbir önemi yoktur. İsim verilirken neleri dikkate almalı, hangi konularda hassasiyet göstermeli, çalışmamızın bu bölümünde ona değinmeye çalışacağız.

2. İsimlendirmede Etkili Olan Faktörler

İsim vermede toplumsal adet ve kültürel farklılıkların rolü olduğu görülmektedir. Her toplumun, çocuklarına ad koyarken değişik yaklaşımlar içinde olması ve farklı yöntemler uygulaması mümkündür. Bu yaklaşım ve yöntemleri etkileyen birinci derecede inanç sistemleridir. İsim vermede inançların yanı sıra dil ve milli kültürlerin de etkisi vardır. Bu sebeple inanç, kültür ve tarih birliğine yardımcı olma özelliğine sahip olup beğenilen ve tarihten intikal eden müşterek isimlerin korunması önem arz etmektedir. İletişim vasıtalarıyla dünyanın küçülüp küresel bir köye dönüştüğü, kültürel alış-verişin sınır tanımazlık noktasına ulaştığı günümüzde, kendi değerlerimize uygun güzel isimlerle hem çocuklarımızın kimlik ve kişiliklerini korumalarına yardımcı olmak, hem de mekân adlarını yerli ve millî isimlerden seçmek daha fazla önem kazanmıştır.

Kültürel asimilasyonun beraberinde yabancılaşma olgusu, çocuklarla sınırlı kalmayıp, mekânların isimlendirilmesine kadar uzanmıştır. Kimi esnafın dükkânlarına, insanların dikkatini çekmek ve müşteri celp etmek gibi yanlış bir düşünceyle Venedik, Roma, Paris, Viyana, Teksas vb. isimler takması, Batı hayranlığına duyulan aşağılık kompleksinden başka bir şey olmasa gerekir. Hatta ticarethane isimlerinin Türkçesini kullanmak yerine yabancı dildeki isimleri tercih etmek de bu kabildendir. Lokanta yerine restaurant, kahve yerine cafe, dükkân yerine shop gibi. Bir de büyük alışveriş merkezlerine verilen isimler var ki, çoğu şirk

³⁵ Hac 22/78.

³⁶ Âl-i İmrân 3/110.

³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4: 127,128, 5: 262; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2: 656.

³⁸ Bakara 2/129.

³⁹ Muhammed Tahir İbn Âşûr, *Tefsîru't-tahrîr ve't-tenvîr*, (Tunus: ed-Dâru't-Tunusiyye li'n-Neşr, 1984), 17: 349-350.

ve putperest uygarlıklarının izlerini taşıyan birer simgedir. Birkaç örnek vermek gerekirse; Atrium (eski Roma evlerinde avlu), Galleria (kilise veya tiyatro sahnesi), Kardiyum (Yunanca kalp ve gönül), Olimpia (eski Yunan’da birçok tapınak ve tanrı heykellerinin bulunduğu kutsal bölgenin ismidir.) Nüfusunun kahir ekseriyeti Müslüman olan bir ülkedeki bu tür isimlendirmelerin, masum bir adlandırma olmadığını düşünüyoruz. Kurdukları alışveriş merkezlerine böyle isimler verenler, bu coğrafyanın İslâm olmadan önceki haline duydukları özlemi mi dile getirmektedirler? Bu da “özellikle milli kültürler üzerinde yarattığı etkileriyle tartışılan ve giderek yaşadığımız dönemi karakterize eden küreselleşme olgusunun, isimlendirme kültüründe gerçek bir anlayış ve uygulama karışıklığı ya da bir sistem krizinde kendini göstermeye başlamasıdır.”⁴⁰

Öte yandan yeri gelmişken burada başka bir yanlışı da vurgulamak yerinde olur. Ticarethane, mesken vs. ile hiç bir alakası bulunmayan, kelimenin kutsallığı ile bağdaşmayan isimler de dükkân adı olarak verilebilmektedir: Cihad Köfte Salonu, Tevhid Demir Doğrama vb. “Kelimeler burada mana itibariyle yerine oturmamıştır. Şüphesiz bu adları değişik gayelerle verenler olacaktır. Dini hamasetten verilmiş olabilir, istismar etmek için verilmiş olabilir, riyakârlık vb. sebepler gözetilerek verilmiş olanları da olabilir.”⁴¹ İslâm dinini yaymak gibi ulvî bir gayeye sahip olan cihad kavramını, insanın midesiyle alakalı basit bir meseleyle ilişkilendirmek son derece hatalı bir yaklaşımdır diye düşünüyoruz.

3. Çocuğa İsim Verme

Çocuk bir ailenin en güzel kazancıdır. Resûlullah (sas) “*Her insanın yiyeceğinin en temizini ve çocuğu kazancındandır.*”⁴² buyurmuştur. İsim kelimesindeki yüceltme (sümüvv) anlamı, doğan her çocuk için şöyle bir anlam ifade etmektedir. Bir şeyi isimlendirmek onu değerli kılmaktır. Nitekim insan yalnızca çocuklarına isim vermekle yetinmeyip sahip olduğu hayvan ve eşyaya da isim verir. Çünkü onlar da kendisi için kıymetlidir. Elbette ki çocuk bunlardan kat be kat daha değerlidir. Onun için çocuğu olan ailenin en önemli görevlerinden biri de, ona güzel bir isim koymaktır.

Risaletin başlangıcıyla birlikte İslam toplumunu inşa eden Hz. Peygamber, yeni doğan nesillerin iyi yetiştirilmesine ehemmiyet göstererek, “*Hiçbir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir hediye veremez.*”⁴³ hadisiyle çocukların anne-baba üzerindeki haklarından birini ona iyi bir eğitim vermek olduğunu açıklamıştır. Ayrıca Allah Resûlü (as), “*isimlerinizi güzelleştiriniz!*”⁴⁴ buyurarak çocuğuna iyi bir isim koymanın da anne-babanın görevlerinden biri olduğunu belirtmiştir.

Asr-ı Saadette sahabenin, doğan çocuklarını Peygamber’le (as) buluşturmaya özen gösterdiklerine tanık oluyoruz. “Ashâb-ı kiramin büyük çoğunluğu özellikle Medine döneminde, yeni doğan çocuklarını, ilk tadımı başlatması (tahnîk), isim koyması ve dua buyurması için Hz. Peygamber’e getirmeyi âdet edinmişlerdi.”⁴⁵ İbn Hacer (ö. 852/1449), sahabenin doğan çocuklarını dua ve tahnîk için Peygamber’in (as) yanına getirmelerinden

⁴⁰ Celalettin Çelik, “Kültürel Sembol Sistemi Olarak İsimler: İsim Sosyolojisine Giriş”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/6 (Temmuz- Aralık 2006): 49-60.

⁴¹ Abdurrahman Daş, “Türklerde Ad Koymanın Dini ve Milli Boyutu”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (1996): 397.

⁴² Ebû Dâvud, “Büyü”, 77; Nesâî, “Büyü”, 1; İbn Mâce, “Ticarât”, 64; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2: 214.

⁴³ Tirmizî, “Birr”, 33.

⁴⁴ Ebû Dâvud, “Edeb”, 61.

⁴⁵ Müslim, “Tahâret”, 101.

dolayı, Resûlullah'ın (sas) vefatından önce temyiz çağında olmayanları da sahabe kategorisine dâhil etmiştir.⁴⁶ Hz. Peygamber kendisine getirilen çocuklara genellikle Allah'a kulluğu esas alan isimleri, peygamber adlarını ve salih kişilerin isimlerini ad olarak vermektedir. "Muhammed b. Talha da doğduğunda dua ve tahnik için Resûlullah'ın (sas) yanına getirilmişti ve kendisi de doğan çocuklar için aynısını yapardı."⁴⁷ "Bu yolla Hz. Peygamber, ilk İslâm neslinin şirk ve cahiliye kültürünün izlerini taşıyan isimlerden arındırmış, İslâm'ın temeli olan tevhid inancına uygun isimlerle donanmış yepyeni bir nesil olarak tarihteki yerini almasını sağlamıştır."⁴⁸

Ashab ve onların çocukları ile yakından ilgilenen Hz. Peygamber, doğal olarak, çocukların isimlerine dair de çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur. Meselâ, bir keresinde çocuğu doğduğu için namaza geç kaldığını öğrendiği bir sahâbîye; "Ona isim koydun mu?" diye sormuş, "Hayır henüz koymadım" cevabını alınca da çocuğu kendisine getirmesini istemiştir. Getirildiğinde çocuğun başını mübarek elleriyle okşamış ve ona Sa'd ismini vermiştir.⁴⁹

Çocuğa akîka kurbanı kesilecekse, doğumunun üçüncü veya yedinci gününde isim verilmesi uygun görülmesine karşın, Resûlullah'ın (as) oğlu İbrahim'e doğduğu gün ad koyduğu bilinmektedir.⁵⁰ "Hatta bu rivayet diğerlerine nispetle daha sahih kabul edildiği için, birinci gününde ad konulması daha uygundur. Hz. Peygamber'den rivayete göre sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunur."⁵¹ Kız çocuğu için yalnızca ezan okunur. Çünkü kamet, farz namazlardan önce yalnızca erkekler için sünnettir. Sonrada adı kulağına fısıldanır. Hz. Peygamber'in (as) torunu Hz. Hasan'ın kulağına ezan okuduğu bilinmektedir.⁵² Böylece çocuğun ilk işiteceği şey, İslâm'ın şiarı olan kelime-i tevhid ve kendi adı olur. Neticede dünyaya gelirken onun kirlerine bulaşmadan Elest Bezmindeki ahdi kendisine hatırlatılmış olur.

İsmail Lütfi Çakan, Hz. Peygamber'in (as) Müslüman olmak için huzuruna gelen insanların çirkin isimlerini güzelleriyle değiştirmesinin gerekçesini şuna bağlamaktadır: "Bu uygulama, isimlerde İslamlaştırma anlamına gelmekteydi. Yine bu davranış, isimlendirmede insanları etkileyen, "geçmiş vefa" ve "takdire dayalı özenti" duygularını daha üst bir duygu ile yani insanın evrendeki asıl konumu, kulluk vasfına ağırlık ve öncelik veren bir duygu ile ıslah etmek demektir. Zira her iki cihanda da mutlu olmasını istediği "mükerrer varlık insan" ile ilgili her konuya büyük önem atfeden İslâm'ın, isimler ve isimlendirme mevzuuna ilgisiz kalması beklenemezdi."⁵³ Hz. Peygamber ümmetinin güzel isimlerle anılmasını istediği için, işin ahirete uzanan boyutunu da şöyle haber vermiştir. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

إِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ

"Kıyamet günü siz, isimleriniz ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız. Bu sebeple isimlerinizi güzelleştiriniz!"⁵⁴

⁴⁶ Muhammed b. Ahmed İbn Hacer el Askalânî, *el-İsâbe fî temyîzi's-sahabe*, (Beirut: Dâru'l- Kütübi'l- İlmiyye, 1415), 1: 155.

⁴⁷ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1: 156.

⁴⁸ İsmail Lütfi Çakan, "Çocuklara Güzel İsim Koymak", erişim: 12 Nisan 2018, <http://sonpeygamber.info/cocuklara-guzel-isim-koymak>.

⁴⁹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2: 105.

⁵⁰ Müslim, "Fedâil", 2315; Ebû Davud, "Cenaiz", 3126; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3: 194.

⁵¹ Özgü Aras, "Ad Koyma", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1988), 1: 333.

⁵² Tirmizî, "Edâhî", 16; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 9, 391, 3961.

⁵³ İsmail Lütfi Çakan, "Çocuklara Güzel İsim Koymak".

⁵⁴ Ebû Dâvûd, "Edeb", 61; Dârimî, "İsti'zan", 59; İbn Hibban, *Sahih*, 7: 528.

Hız. Peygamber'in bildirdiğine göre güzellik (ihsan), Allah Teâlâ'nın her konu ve işte emrettiği temel özelliştir.⁵⁵ Bu sebeple ihsan, İslâm'ın kalite standardıdır.⁵⁶ Her işte olduğu gibi isimlerde de bu standardın aranması gerekir. Zaten Hz. Peygamberin hem sözlü hem de fiilî sünneti de bu istikamettedir.

3. 1. Çocukların İsimlendirilmesindeki Yanlış Uygulamalar

Toplumumuzda çocukların isimlendirilmesinde hangi etkenlerin rolü olmaktadır? Sorusuna cevap olarak şunlar söylenebilir. İnsanların bir kısmının çocuğuna isim verirken herhangi bir dinî endişe taşımadığını görmekteyiz. Onlar için önemli olan, çocuğunun toplumda ya hiç duyulmamış ya da çok ender bir isme sahip olmasıdır. Artık bu özelliği barındıran ismin Kaya, Tunç, Demir, Oytun, Orçun ya da Okşan, İlgin, Tansu olmasının bir önemi kalmamaktadır. Dini endişe de taşıyan bir başka grubun çocuğuna isim verirken Kur'ân kökenli olmasına dikkat ettiği, ancak bu ismin aynı zamanda modern bir tarafının olmasını da arzuladığını görmekteyiz. Burada bu ismin anlamlı olması değil, kulağa hoş gelen bir ses özelliğine sahip olması önemli olmaktadır. Meselâ, çocuk için isim olarak pek bir anlam taşımayan Aleyna (üzerimize), Esila (akşam), Minel (den, dan), Venhar (kurban kes), Ünzile (indirildi) gibi adların verilmesi bunlar arasında sayılabilir.

İslami gelenekte yaygın olan isimler, elbette tercih edilmelidir. “Çocuklara verilen isimlerin Kur'an-ı Kerim'de geçen veya Arapça kelimelerden olması, bir zorunluluk olmadığı gibi, anlam bütünlüğü kazanmamış ya da iyi anlam taşımayan kelimeleri sırf Kur'an-ı Kerim'de geçiyor diye isim olarak kullanmak, son derece hatalı bir tutumdur. Ülkemizde, maalesef özellikle son zamanlarda bilinçsizce böyle bir tutum izlenmektedir.”⁵⁷ Verilecek ismin manasının uygun olmasının yanında, iddialı ve insan için mübalağa ifade eden bir anlam taşıması da önemlidir. Bu duruma Furkân ismi örnek olarak gösterilebilir.

“Furkân (فُرْقَان) kelimesi, birçok insanın kullandığı Fâruk'tan daha mübalağalıdır. Çünkü o hak ile batıl arasındaki fark için kullanılır. Kur'ân'da Bedir Savaşı için, “يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقْيِ / İki topluluğun karşılaştığı, hak ile batılın birbirinden ayrıldığı gün”⁵⁸ ayetinde bu anlamı vurgulanmıştır. Ayrıca ilâhî kitaplara da inançta hak ile batılı, sözde doğru ile yanlış, amelde iyi ile kötüyü birbirinden ayırdığı için Furkân adı verildiği ayetlerle sabittir. Bu ayetlerden birinde, “وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ / Doğru yolu bulasınız diye Musâ'ya kitap ve (hak ile batılı ayıran) Furkanı vermiştik.”⁵⁹ şeklinde Tevrat kastedilirken; diğerinde ise, “أَلَمْ يَأْتِ الْبَيْنَ أَمَنًا أَنْ تَنْفُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ / Alemlere uyarıcı olsun diye kuluna Furkân'ı indiren Allah aşkıdır, cömerttir.”⁶⁰ Kur'ân kastedilmektedir.”⁶¹ “Furkân” vezni, belki yalnızca ilâhî kitapların bir özelliği olmaktadır. “يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ / Ey iman edenler! Allah'a saygıda (takvâ) kusur etmezseniz, O size bir temyiz kabiliyeti (Furkan) verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar.”⁶² ayetinde iman edenlere verilecek “Furkan” nedir diye sorulacak olursa Ragıb İsfehânî'ye göre bu, “kalbinize, kendisiyle hak ile

⁵⁵ Müslim, “Sayd”, 57; Ebû Dâvûd, “Edâhi”, 11; Tirmizî, “Diyât”, 14.

⁵⁶ İsmail Lütfi Çakan, “Çocuklara Güzel İsim Koymak”.

⁵⁷ Vecdi Akyüz, “Çocuk Üzerindeki Etkisi Açısından İsim Alma Hakkı”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 7 (Nisan 2006): 91.

⁵⁸ Enfâl 8/41.

⁵⁹ Bakara 2 /53.

⁶⁰ Furkân 25/1.

⁶¹ Râgıb el-İsfehânî, *el-Müfredat*, 380.

⁶² Enfâl 8/29.

batılın birbirinden ayrıldığı bir nur ve başarı verir anlamındadır. Diğer ayetlerdeki sekînet ve ravh gibidir.”⁶³

Benzer bir durum, ‘en takva sahibi’ anlamındaki “Etkâ” ismi için de söz konusudur. إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقِيكُمْ /Allah katında en değerli olanınız O’na itaatsizlikten en fazla sakınmanızdır.”⁶⁴ Bu isim de oldukça iddialı bir anlam taşımaktadır. Peygamberimiz (sas), “Kendinizi temize çıkarmaya çalışmayınız. Allah, hanginizin iyiliğinin ehli olduğunu daha iyi bilir.” buyurarak, “Berre” ismini bile nefsinin temize çıkarmaya ve kendini üstün görmeye müsait bir isim olarak insana koymayı uygun bulmamıştır.⁶⁵ Çünkü Berre, görevini yapan, salih, siddika ve cömert manasına gelmekte iken, Etkâ, Berre’den çok daha iddialı bir anlama sahiptir. Diğer yandan takvânın ortaya çıkacağı yer ahiret olduğu için, kimin ‘en takva sahibi’ olduğu ancak Allah tarafından bilinir.⁶⁶

Cemal Ağırman’a göre bu tür iddia taşıyan isim, anlamından dolayı şahsa menfi olarak yansıyabilir. Ayrıca ismin ifade ettiği anlam, hakikatin hilafına da olabilir. Bu sebeple sahibini yersiz güvene ve bunun bir uzantısı olarak da kullukta gevşekliğe itebilir. Zira yersiz güven takvayı zedelediği gibi kulluk ifasında gevşekliğe de sebep olur.⁶⁷

3.1.1. Anlamının Uygun Olmaması

Kur’ân’da güzel bir anlama sahip olmayışından ötürü çocuğa isim olarak verilmesi uygun olmayan isimler de vardır. Bunlardan birisi Keziban’dır. Rahman suresinde otuz bir defa tekrarlanan bu kelime, insan ve cinlerden yalanlayan iki kişi anlamındaki تَكْذِبَانِ fiilinin başındaki “te” harfinin atılmasıyla oluşturulmuş bir isimdir. Başka bir isim de kızlara verilen İrem’dir. Kur’ân’da Allah’ı (c.c.) ve peygamberi Hûd’u (as) yalanladığı için helak edilen Âd kavminin kurdukları şehrin adıdır.⁶⁸ Dolayısıyla hiç de müspet bir anlamı olmayıp tamamen inkârcı ve azgın bir toplumun nitelendiği olumsuz bir imgedir.

Resûl-i Ekrem (sas), hem telaffuzu hoş hem de anlamı güzel isimleri tercih etmiştir. Çocuklarına “Harb” yani Savaş adını vermekte ısrar eden Hz. Ali’ye bizzat engel olarak, onlara “iyilik ve güzellik” anlamındaki Hasan ve Hüseyin adlarını vermiştir.⁶⁹ Bu kararıyla tercihinin savaş ve acılardan yana değil, barış ve güzellikten yana olduğunu göstermiştir. İsmi insanlar üzerinde tesir ve telkin gücüne sahip olduğu bir gerçektir. “Adını her duyduğunda kendisiyle adını özdeşleştiren çocuğun, davranışlarına da ona göre yön vereceği düşünüldüğünde, manası hiç de hoş olmayan isimle muhatabı anmak, isim ile onun kelime manasındaki irtibattan dolayı, devamlı olarak onun için kötü temenni gibi olacağından bu tür isimlerin kullanılması kerih görülmüştür.”⁷⁰

3.1.2. Sûre İsimlerini Çocuğa Verme

Önceki dönemlerde görülmeyip son asırda ortaya çıkan âdetlerden biri de, İsrâ, Tâhâ, Yâsîn, Furkân gibi Kur’ân surelerinin ismini çocuklara ad olarak vermektir. Bu şekilde sûre

⁶³ Râgıb el-İsfehânî, *el-Müfredat*, 379.

⁶⁴ Hucurât 49/13.

⁶⁵ Buhârî, “Edeb”, 108; Müslim, “Edeb”, 17, (2141).

⁶⁶ Hucurat 49/13.

⁶⁷ Cemal Ağırman, “Ad Koyma ve Hz. Peygamber’in İsimlere Karşı Tutumu” *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (Sivas 1998): 138.

⁶⁸ Fecri 89/7.

⁶⁹ Müslim, “Cihad ve siyer”, 89.

⁷⁰ M, Özgü Aras, “İslamda Aile, Çocuk ve Ona Karşı Vazifeler”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (1985): 112.

isimlerini çocuğa ad olarak vermek hoş karşılanmamıştır.⁷¹ Hâlbuki Resûlullah'ın (as) tavsiyesi çocuklara güzel isimler koymak ve peygamber isimlerini vermektir. “*Enbiyanın isimlerini (çocuklarınıza) koyunuz.*”⁷² Resûlullah (sas) da çocuğuna İbrahim ismi koyarak aynı yolu tutmuştur. Böyle davranmakla, o örnek şahsiyetlerin sîretinin çocukta görülmesi ve adı konulan peygamberin anılması ile manevî bir tecellinin olmasını arzulamış olmalıdır. Sure ismi yerine Kur'an'da geçen peygamber adlarından ya da sahabe isimlerinden vermek çok daha anlamlı olacaktır. Örnek olarak Yasin yerine Yasir, Tâhâ yerine Talha ismi vererek, çocuğun o güzel insanlara benzemeye çalışması umulur. Fakat bazen ölçünün kaçırıldığı gözlenmektedir. Sözelimi Ömer bin Abdülaziz diye isim verildiği bile görülmektedir. Belki babası tarafından o yüce şahsiyete benzemesi için iyi niyetle verilmiş olsa bile, bu davranışın doğru bir yaklaşım olduğu söylenemez. Sonuçta Arap kültüründe Ömer bin Abdülaziz şeklinde babasının adıyla isimlendirme doğru olsa bile, böyle ad verilen çocuğun babasının adı Abdülaziz değildir. İsmi taşıdığı anlam ile gerçek, çatışma halindedir. Dolayısıyla bilgi olarak da insanı yanıltan bir durum meydana getirdiğinden, bu isimlendirme de doğru olmasa gerekir. Bu da göstermektedir ki, verilen isimlerin taşıdığı manalar, hakikatlerle çelişmemelidir.

3.1.3. Meleklerin İsmi'nin Çocuğa Verilmesi

Bu konuda iki farklı adlandırma âdetinden bahsedebiliriz. İlki, kız çocuğuna Melek diye isim vermek. Bu şekilde çocuğun muhtemelen melekler gibi suçsuz ve günahsız olması kastedilmektedir. İkincisi ise, kızlara Melek ismi verildiği halde Cebrail, Mikâil, İsrail şeklinde meleklerin isimleri erkek çocuklarına ad olarak takılmaktadır. Hâlbuki meleklerin isimlerini almak İmam Malik tarafından mekruh görülmüştür.⁷³ Kategorik olarak farklı şeylerden yaratılmış olan melek ile insanı bir tutmak yanlış bir düşüncedir. Ayrıca bir insanı masum ve günahsız olan melek ismiyle adlandırmak da doğru olmamalıdır.

3.1.4. Konulması Caiz Olmayan İsimler

Küfür ya da şirk anlamına geldiği için çocuğa ad olarak konulması caiz olmayan isimler de vardır. Allah'tan başkasına kulluk mânâsı taşıyan isimler: Abdüllât, Abdülmenât, Abdüluzza gibi. Çünkü bunlar cahiliye devrinde put adlarıydı. Abdüşşems, Abdülkâbe, Abdünnebî ve Abdülvatan ise Allah'tan başka varlıklara kulluk anlamına geldiği için isim olarak caiz olmaz. Resûlullah'ın (sas) İslâm'dan önce adı Abdülkâbe olan Hz. Ebû Bekir'in adını Abdullah olarak değiştirdiği bilinmektedir.⁷⁴ Hz. Peygamber (as), “*Allah'ın en hoşlanmadığı isim olarak da Melikü'l-Emlak'ı (bütün mülklerin sahibi) zikretmiştir.*”⁷⁵ Çünkü bu isimde Allah'a ait bir sıfatı insana vermek söz konusudur. Her şeyin maliki ve sahibi yalnız Allah'tır. İnsan ise bu sıfatla vasıflandırılmaz. Hakem ismi için de durum böyledir. Hadiste belirtildiğine göre asıl hükümler Allah'a aittir. Bu yüzden Hakem adını veya Ebü'l-Hakem künyesini insanlara vermek uygun değildir.

⁷¹ Aras, “Ad Koyma”, 1: 333.

⁷² Ebu Dâvud, “Edeb”, 69, (4950); Nesâî, “Hayl”, 3 (6, 218, 219).

⁷³ Nevevî, *Serhu Müslim*, 14: 364; Özgü Aras, “Ad Koyma” 1: 333.

⁷⁴ Mustafa Fayda, “Ebû Bekir” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10: 101.

⁷⁵ Buharî, “Edeb”, 114; Müslim, “Adab”, 20-22; Ebu Davud, “Edeb”, 62; Tirmizi, “Edeb”, 65.

3.1.5. Değiştirilmesi Gereken İsimler

Birtakım isimler ise, İslâm'ın tasvip etmediği ve doğrudan yabancı kültüre ait unsurlar barındırdığı için duyanlar açısından yanlış izlenimlere yol açabilir. Örnek olarak çocuğa şeytana veya gayr-ı müslimlere ait isim koymak gibi. Ecda, Ebu Leheb, Hannas, Maykıl, Melissa ve Dallas bunlardan sayılabilir. Müslüman çocuklarının isimlerinden belli olmaları ailelerin sorumluluğundadır. Zira bir ayette belirtildiği gibi, "İman ettikten sonra kötü ad (ve nam) sahibi olmak ne çirkindir." ⁷⁶ Hz. Ömer (ra), Mesruk b. Ecda ile karşılaştığında "Sen kimsin?" diye sormuş. O da "Mesruk b. Ecda'yım" cevabını vermiş, Hz. Ömer, "Ben, Resulullah'tan Ecda (adı) nın şeytan ismi olduğunu işittim" demiştir. ⁷⁷ Hz. Ömer'in bu ikazına rağmen Arap örfünde ataya olan saygı ve itaat duygusu, Mesruk'un babası tarafından verilmiş bir ismi değiştirmemesinin nedeni olabilir.

Resûlullah (sas), şirke ait unsurlar taşıyan ve kötü çağrışımlara sebep olduğu için, ileriki yaşlarda bile olsa beğenmediği isimleri değiştirmiştir. Âsî (عاصي) ismini Allah Teâlâ'ya itaatsizlik mânâsı taşıdığı için, Mutî (İtaatkâr) ile değiştirmiştir. ⁷⁸ Hubab ismini, yılan cinsinden birinin adı olduğu için Münzir ile, Harb ismini Silm (Barış) ile; Afira ismini, çorak ve verimsiz araziye denildiği için Hadire (Yeşil) ile değiştirmiş ve bu yönde tavsiyede bulunmuştur. Çünkü bu tür isimler söylendiğinde verimsizlik ve merhametsizliği, başkasına faydasız olmayı şuur altına yerleştirmektedir. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in fikrî planda yeşil çevreyi öncelediğini de gösterir. Gene üzüm ya da bağ anlamına gelen fakat cahiliye insanına doğrudan şarabı hatırlatan "kerm" kelimesinin de kullanılmamasını tavsiye etmiştir. ⁷⁹ Şi'bü'd-Dalâlet" adı ile anılan bir dağ yolunun adını, Allah'ın Resûlü "Şi'bü'l-Hüdâ" olarak değiştirmiştir. ⁸⁰ Hz. Peygamber'in (as) dağın ismini bile kötü bir anlamı olduğu için değiştirmesi, mekânlara dahi müspet anlamlı, İslâm'ın izini taşıyan isim vermenin gerekliliğini ortaya koymaktadır. "Aynı zamanda çevrenin insanı şirk ve haramlara değil, hidayete ulaştıracak bir şekilde anılması gerektiğine de vurgu yapılmaktadır. ⁸¹

Buradan hareketle Hz. Peygamber'in dini otoritesine dayanarak ve örneklik oluşturmak amacıyla, anlam itibarı ile çirkin olan, bir takım şuur altı saplantılarla sahibinin karakterini etkileyen, tazim ya da aşırılık ifade eden ve güzel olmayan isimlerin, değiştirilmesi için uyarılarda bulunduğunu söyleyebiliriz. Hatta onları bizzat değiştirmiş, yerlerine yeni, iyi ve güzel isimler önermiş ya da vermiştir. Selman Başaran, Hz. Peygamber'in mevcut isimleri değiştirmek gibi bir amacı olmadığını, Onun daha çok insanların isimleri ve cisimleri değil, kafalarındaki inançları ve düşünce yapılarıyla ilgilendiğini iddia etmesine rağmen, bu çalışmasında Peygamber'in (as) bizzat değiştirdiği birçok ismi zikretmektedir. ⁸²

3.2. İsmi Müsemma (İsmlendirilen) İle Münasebeti

Çocuğa isim verirken onun şahsiyet ve mizacını etkileyebileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Kelimelerin titreşimleri madde üzerinde tesire sahiptir. Çocuğa anlamı kötü isim verildiğinde, sürekli onun seslendirilmesinden kaynaklanan titreşimler de kendisini negatif

⁷⁶ Hucurât 49/11.

⁷⁷ Ebu Dâvud, "Edeb", 70, (4957).

⁷⁸ Ebu Dâvud, "Edeb", 62.

⁷⁹ Buharî, "Edeb", 74.

⁸⁰ Ebu Dâvud, "Edeb", 70.

⁸¹ Bekir Kuzudişli, "Cahiliyye'den İslâm'a Çevre Konusu, -Resûlullah'ın Ashabına Yaşattığı Zihni Dönüşüm", *Uluslararası Çevre ve Din Sempozyumu*, (İstanbul- 2008): 349.

⁸² Selman Başaran, "Hadislerin Işığında Sahabe İsimleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 3/3 (1991): 78.

olarak etkileyebilir. Uzman Pedagog Âdem Güneş: “Ruhu cıvıl cıvıl ve sosyal olan bir çocuğa “Kaya” ismini koymak ne kadar doğrudur? Belki anne babalar çocuklarına yaşamlarında “Kaya gibi sert olsun, yıkılmasın” diye bu ismi koyuyor olabilir veya bu ismin kulağa hoş gelen fonetik yapısından dolayı anne-babalar bu ismi tercih ediyor olabilir, ancak kullanılan isme ait sıfat ve özelliklerin çocuğun ruhunda negatif tetiklemelere neden olacağı unutulmamalıdır.”⁸³ demektedir. Zira ismin verildiği kişiye (müsemmaya) tesir ettiği söylenir. Şayet çocuğun adı Vural konulursa, sürekli kendisine bu sesle hitap edildiği için başkalarını vurup kırmaya meyilli olabilir. Aynı şekilde Savaş adı verilenin de etrafına karşı saldırgan olması muhtemeldir.

Resûlullah (sas) isim konusunda çok katı davranmamış, uygun olmayan isimlerin değiştirilmesini nazik bir şekilde istemiş, fakat bazı isimleri kullanmada ısrarlı davrananlara da ses çıkarmamıştır. Resul-i Ekrem (sas), huzuruna gelen heyetin içindeki bir şahsa adını sormuş, O da isminin “Asram” (merhametten kesilmiş) olduğunu haber vermişti. Bunun üzerine Allah’ın Resulü, “Hayır! Sen Zür’a (Ziraatçı) ismiyle anılmalısın”⁸⁴ buyurmuştur. Bu tavsiye, Asram ismiyle anılacak şahsın hayırdan ve bereketten kesilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca kötü manalı isimler, çocuğun ayıplanmasına veya ismin taşıdığı manayı yapıyormuşçasına tahkir edilmesine sebep olabilmektedir. Bu da çocuğun şahsiyetini doğrudan etkiler.⁸⁵

Hz. Peygamber’in (as) beklenen iyilikler için isimlerden tefe’ül yapmak suretiyle bereket umduğu da görülmüştür. Hudeybiye’de Kureyş ile karşılıklı elçiler gönderilmesine rağmen, bir türlü anlaşma yapılamamış, Süheyl b. Amr elçi olarak gelince, “İşiniz artık kolaylaştırıldı, size Süheyl (kolaylık) geldi” diyerek onun isminin anlamından hareketle anlaşma yapılacağına dair iyimserlik göstermesi meşhurdur.⁸⁶ Yahya İbnu Sa’îd (ra)’in anlattığı başka bir olayda, “Hz. Peygamber (sas) sütü bol bir deveyi sağmak için adam aradığında, ayağa kalkan adama adını sorup, “Mürre (acı)!” cevabı alınca onu yerine oturtması, aynı şekilde tekrar, bunu kim sağacak? diye sorduğunda, bu defa adının “Harb!” olduğunu söyleyen kişiyi de yerine oturtup, ismi “Yaâş (yaşıyor!)” olan üçüncü bir kişiye “Sen sağ”⁸⁷ diyerek izin vermesi, isminin anlamları olumsuz olan kişilerin devenin sütünün bereketini eksilteceğini düşündüğünü göstermektedir. Bu hadise de bize, Resulullah’ın (sas) ismin müsemma üzerinde etkili olmasından hareket ettiği izlenimi vermektedir.

3.3. Allah Katında Makbul İsimler

Müslümanın davranışlarında öncelikle dikkat etmesi gereken etken, Allah’ın hoşnutluğudur. Allah’ın kendisine bir emanet olarak verdiği yavruları için isim seçerken de bu gözetilmelidir. Allah kullarını kendisine ibadet etmek için yaratmıştır.⁸⁸ Onun için en çok sevdiği isimler O’na kulluğu dile getiren, güzel isimlerinin evveline bir “abd” kelimesi getirerek oluşan isim tamlamasını çocuğa isim olarak koymaktır. Abdullah, Abdurrahman, Abdurrahim, Abdüssamed, Abdurrezzak, Abdulfafür gibi. Hz. Peygamber (as) bir hadisinde bunu şöyle dile getirmiştir. “İsimlerin Allah katında en sevimli ve makbul olanı Abdullah ve

⁸³ Adem Güneş, 15 Nisan 2018, [http://: www.adem.gunes.com](http://www.adem.gunes.com).

⁸⁴ Ebu Dâvud, “Edeb”, 70, (4954).

⁸⁵ Cemal Ağırman, “Ad Koyma”, 129.

⁸⁶ Buhârî, “Şurûh”, 15, 1, “Hacc”, 106; Ebu Dâvud, “Cihad”, 168, (2765, 2766, “Sünnet”, 9, (4655).

⁸⁷ Muvatta, “İsti’zan”, 24 (2, 973).

⁸⁸ Zâriyat 51/56.

Abdurrahman'dır."⁸⁹ Şah Veliyyullah ed-Dihlevî (1704-1762)'ye göre, çocuğa böyle seslenilmesiyle hem Allah'ın adı anılır hem de her vesileyle Hakk'a davet ve tevhid ortaya konulmuş olur. Araplar ve diğer kavimler çocuklarına tapındıkları tanrıların isimlerini verirlerdir. Resûlullah (sas), tevhid esaslarını yerleştirmek üzere gönderilince, ad koyma konusunda da bu yol izlenerek çocuklara tevhide çağrıştıran isimler verilmesi gerekir."⁹⁰ Aynı zamanda bu tutum, terbiyenin çocukluktan başlatılması gerektiğini de bize göstermektedir.

Bunun dışında daha önce de dile getirildiği gibi peygamber ve salih insanların isimlerini çocuklara koymakla, onların şahs-ı manevîsinden etkilenen çocuğun onlara benzemesi umulur. Peygamberimizin isminin de künyesiyle birlikte olmadan isim olarak verilebileceği hadis-i şerifte bildirilmiştir. Bir oğlu olan Ensar'dan birisi ona Muhammed adını koymak isteyince hükmünü Rasulullah'a (sas) sormuş, O da "*Ensar'a iyilikte bulundun. Elbette ismimi alın, ama künyemi almayın*" buyurmuşlardır.⁹¹

Sonuç

Tesmiye fiili Kur'an'da dört ayette müşriklerin putlarına taktıkları ilah vasfını anlatmak üzere olumsuz anlamda kullanılmış olup, bunun gerçekliği olmayan kuru bir iddia olduğu vurgulanır. Bir ayette müşriklerin melekleri Allah'ın kızları kabul etmelerinden dolayı, onlara dişi adları takması tenkit edilmektedir. Bir başka ayette de İmrân'ın hanımının doğan çocuğuna İbranice'de "ibadet eden" anlamında Meryem adını verdiği belirtilir. Hac suresinde ise Allah Teâlâ'nın İbrahim'den (as) beri kendisine inananlara "Müslüman" ismini lâyük gördüğü vurgulanır. Yukarıdaki müşrik inancının aksine bu son iki ayet mü'minlere örnek isim sunmaktadır.

İsim kelimesinin sözlük anlamındaki "yükseklik" (uluvv) manası, kendisine isim verilen varlığı yüceltme anlamını çağrıştırmaktadır. Çocuğu doğan bir ailenin duyduğu sevinç ve ona verdiği değer bu durumun göstergesidir. Hatta insan yalnızca çocuğuna değil, kendisi için önemli olduğunu düşündüğü hayvanına ve eşyasına bile isim vermektedir. Sümüvv kelimesindeki "yücelik" anlamı, çocuklara güzel ad verilmediğinde onların değerini yüceltmeyip tam tersine düşürmüş olmaktadır. Resûlullah (sas) başta kendi torunları olmak üzere, ashabın doğan çocuklarına güzel isimler vermekle yetinmemiş, anlamı güzel olmayan ve dine aykırı olan isimleri de değiştirmiştir. Hatta yetişkinler arasında bile ismini değiştirdikleri kişiler bulunmaktadır. Özellikle tevhid hassasiyetinin muhafazası için, Allah Teâlâ'ya ait özellikleri kullara veren ya da isyan ve küfür anlamı ifade eden isimlerin, Hz. Peygamber tarafından değiştirildiğini görmekteyiz. Bazen de sahibi için kötü anlam taşıyan, söylendiğinde onu tahkir eden ya da başka milletlere ait isimlerin değiştirilmesini yalnızca tavsiye etiği, sahibine bu konuda herhangi bir zorlamada bulunmadığı görülmektedir.

İslâm hayatın her alanında getirdiği düzenlemelerle, Müslümanları hem zihnî hem de pratik olarak putperestlik, Yahudi ve Hıristiyanlığın tasallutundan kurtarıp yalnızca Allah'a kul yapmayı gaye edinir. Bireysel planda çocuğa doğru bir isim vermekle başlatılan bu dönüşüm, toplum hayatında İslâm'ın nişanesi olan, onun kültür ve medeniyetinin izlerini taşıyan adların kullanımıyla sağlamaya çalışır. Sokağında, işyerlerinde kendi kültüründen daha çok ecnebi isimlerin görüldüğü bir toplumun, millî kimliğini muhafaza etmesi çok güçtür. Kültürel

⁸⁹ Müslim, "Âdâb", 2

⁹⁰ Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *Huccetullahi'l-Baliğa*, trc. Mehmet Erdoğan, (İstanbul: İmaj Yayınları, 2003), 2: 371.

⁹¹ Buharî, "Menakıb", 20; Müslim, "Âdâb", 1.

hegemonyanın istilasını altında olduğumuz bu devirde, manevî kimliğimizi korumanın ilk adımı, hem çocuklarımız hem de mekânlarımız için dinimize ve kültürel dokumuza uygun isimler seçmekten geçer. Mevzuatın geçmişe nispetle daha kolay olduğu bir zamanda, isminin anlamı güzel olmayan ya da günah ve sakınca taşıyanlar, resmî olarak da adını değiştirebilir. Böylece hem dünyada hem de ahirette güzel bir nam ile anılırlar.

Kaynakça

- Abdu'l-bakî, Muhammed Fuad. *el-Mu'cemu'l müfehres li'l-elfâzi'l- kur'ani'l-kerîm*, İstanbul: Çağrı Yayınları, ts.
- Ağırman, Cemal. "Ad Koyma Ve Hz. Peygamber'in İsimlere Karşı Tutumu". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (Sivas: 1998): 123-143.
- Akyüz, Vecdi. "Çocuk Üzerindeki Etkisi Açısından İsim Alma Hakkı". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 7 (Nisan 2006): 89-98.
- Aras, Özgü. "Ad Koyma". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1: 333. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.
- Aras, Özgü. "İslam'da Aile, Çocuk ve Ona Karşı Vazifeler". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1985): 99-122.
- Bikâî, İbrahim b. Ömer b. Ali b. Ebî Bekir. *Nazmu'd-durer fi tenâsubi'l-ayâti ve's-suver*, 22 c., Kahire: Dâru'l-Kitabi'l-İslâmî, ts.
- Cevherî, Ebu Nasr İsmail b. Hammâd. *es-Sihah fi'l- Luga ve'l-Ulûm*. Haz. Nedim Mar'aşlı-Üsâme Mar'aşlı, 4 cilt. Beyrut: Dâru Hadareti'l-Arabiyye, 1974.
- Çakan, İsmail Lütfi. "Çocuklara Güzel İsim Koymak". Erişim: 12 Nisan 2018. <http://sonpeygamber.info/cocuklara-guzel-isim-koymak>.
- Çelebi, İlyas. "İsim-Müsemma". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22: 549. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Çelik, Celalettin. "Kültürel Sembol Sistemi Olarak İsimler: İsim Sosyolojisine Giriş", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/6 (Temmuz- Aralık 2006): 49-60.
- Daş, Abdurrahman. "Türklerde Ad Koymanın Dini ve Milli Boyutu". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (1996): 389-406.
- Dihlevî, Şah Veliyyullah. *Hucetullahi'l-baliğa*, Trc. Mehmet Erdoğan, 2 cilt. İstanbul: İmaj Yayınları, 2003.
- Ebu'l-Bekâ, Eyyub b. Musa b. Hüseyin el- Kefevî. *el-Külliyât mu'cem fil-mustalahâti ve'l-furûki'l-luğaviyye*. Beyrut: Müessesetu'r-Risale, 1998.
- Ebussuûd, Muhammed b. Muhammaed Yavsî. *İrşâdu'l-akli's-selîm ilâ mezâyâ'l-kitâbi'l-kerîm*. 9 cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyyi, 1994.
- Güneş, Adem. Erişim: 15 Nisan 2018. <http://www.ademgunes.com>.
- İbn Âşûr, Muhammed Tahir. *Tefsîru't-tahrîr ve't-tenvîr*. 30 cilt. Tunus: ed-Dâru't-Tunusiyye li'n-Neşr, 1984.

- İbn Fâris, Ebu'l-Hüseyn Ahmed İbn Faris b. Zekeriyâ. *Mu'cemu mekâyisi'l-luga*. Thk. Abdusselam Muhammed Harûn, 6 cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1994.
- İbn Hacer, Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalânî. *el-İsâbe fî temyîzi's-sahabe*. Beyrut: Dâru'l- Kütübi'l-İlmiyye, 1415.
- İbn Kesîr, İmâduddîn İsmail b. Şihabuddîn. *Tefsîru'l-kur'ani'l-azîm*, 4 cilt. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1969.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fazl Cemaluddin Muhammed. *Lisânu'l-arab*. Haz. Yusuf Hayyat-Nedim Mar'aşlı. 15 cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabiyyi, 1997.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed. *el-Câmi li ahkâmi'l-kur'an*. Thk. Salim Mustafa el Bedrî. 21 cilt. Beyrut: Dâru'l- Kütübi'l-İlmiyye, 2004.
- Kuzudişli, Bekir. "Cahiliyye'den İslâm'a Çevre Konusu -Resûlullah'ın Ashabına Yaşattığı Zihnî Dönüşüm". *Uluslararası Çevre ve Din Sempozyumu*, İstanbul: 15-16 Mayıs 2008.
- Mâturidî, Muhammed. *Te'vilâtu'l-kur'an*. Haz. Ahmet Vanlıoğlu-Bekir Topaloğlu, İstanbul: Dâru'l-Mîzan, 2006.
- Maverdî, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed. *en-Nuket ve'l-uyûn*. 6 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1992.
- Mütercim Âsım Efendi. *el-Okyanûsu'l-basît fî tercemeti'l-kâmûsi'l-muhît (Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi)*. Haz. Mustafa Koç-Eyüp Tanrıverdi, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Râgıb el-İsfehânî. *el-Müfredat fî garîbi'l-kur'an*. Kahire: el-Mektebetu't-Tevkîfiyye, 2003.
- Razî, Ebû Abdillâh Fahrüddin Muhammed b. Ömer. *Mefâtihu'l-gayb*. 32 cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabiyyi, 1990.
- Rıza, Muhammed Reşid. *Tefsîru'l-menâr*. 12 cilt. B.y: el-Hey'etül-Mısriyyetü'l-Âmme, 1990.
- Şirbînî, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed el-Hatib. *es-Sirâcu'l-münîr fî'l-iâneti alâ ma'rifeti ba'dı meâni kelâmi rabbina'l-hakîmi'l-habîr*. 4 cilt. Kahire: Matbaatu Bûlak, 1285.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kasım Carullah Mahmud b. Ömer b. Ahmed. *el-Keşşâf an hakâiki gavâmidî't-tenzîl ve uyûni'l-ekâvil fî vücûhi't-te'vil*, 4 cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyyi, 1997.